

Поглиблення відносин з Грузією

За роки, що минули відколи на початку 90-х років XX ст. було офіційно розпочато діалог і співпрацю між Грузією і НАТО, відносини між сторонами істотно поглибилися. «Трояндова революція» у 2003 році й поштовх до демократичних реформ стали сильним каталізатором поживлення партнерства з Альянсом. Сьогодні Грузія є претендентом на вступ до НАТО, бере активну участь в операціях під проводом Альянсу, а також співпрацює з країнами НАТО та іншими державами-партнерами з багатьох напрямів.

Політика національної безпеки Грузії ґрунтується на створенні безпечного, демократичного й стабільного середовища. З цією метою Грузія розвиває військово-технічне співробітництво з країнами-партнерами та організаціями. Співпраця з НАТО, активна участь у програмі НАТО «Партнерство заради миру» та курс на набуття повноправного членства в Альянсі посідають центральне місце у політиці національної безпеки Грузії. Країни – члени НАТО схвалюють прагнення Грузії стати членом Альянсу і з цією метою у 2006 році розпочали інтенсифікований діалог щодо її прагнення вступити до Альянсу. На саміті в Бухаресті у квітні 2008 року лідери країн НАТО погодилися, що в майбутньому Грузія може стати членом НАТО. Це рішення лідери країн НАТО пізніше підтвердили під час зустрічей на найвищому рівні в Страсбурзі – Келі у квітні 2009 року, в Лісабоні у листопаді 2010 року та у Чикаго в травні 2012 року.

Будучи союзом держав, що ґрунтується на спільних демократичних цінностях, НАТО покладає великі надії на перспективних нових членів й закликає Грузію продовжувати широкомасштабні реформи для досягнення мети інтегруватися до євроатлантичних структур. Країни – члени Альянсу настійно рекомендують грузинському уряду продовжувати реалізацію усіх необхідних реформ, особливо демократичних, виборчих, у галузі засобів масової інформації та

Міністр закордонних справ Грузії Майя Панджикідзе (ліворуч) поруч із Генеральним секретарем НАТО Андерсом Фог Расмуссеном на засіданні Комісії НАТО – Грузія у штаб-квартирі НАТО, 5 грудня 2012 року.

Країни – члени Альянсу закликали усі сторони в Грузії зберегти позитивну динаміку недавніх виборів і продовжувати зміцнення демократії в країні. Вони також подякували Грузії за її значний внесок у місію НАТО в Афганістані.

Стор. 2 Багатосторонній вимір партнерства

Стор. 4 Виклики безпеці на Південному Кавказі

Стор. 6 Рамки двостороннього співробітництва

Стор. 8 Ключові галузі співробітництва

Стор. 16 Віхи у розвитку відноси

Спеціальний представник НАТО на Кавказі та в Центральній Азії

Посада Спеціального представника Генерального секретаря НАТО на Кавказі і в Центральній Азії була створена у червні 2004 року за рішенням Стамбульського саміту, на якому лідери держав НАТО ухвалили рішення, що партнерство з країнами Кавказу і Центральної Азії має стати пріоритетним для Альянсу.

Його роль полягає у забезпеченні робочих контактів на найвищому рівні із регіональними лідерами з метою зміцнення співпраці з Альянсом, а також задля сприяння розумінню НАТО і питань безпеки шляхом налагодження взаємодії із засобами масової інформації та громадянським суспільством. Він надає консультативну допомогу щодо перебігу реформ, а також щодо того, яким чином найкраще використовувати інструменти партнерства з НАТО. Спеціальний представник Генсека Альянсу також підтримує зв'язок із представниками світового співтовариства та інших міжнародних організацій, присутніх в цих двох регіонах, та координує програми допомоги. Йому підпорядкований штат із двох офіцерів зв'язку, по одному на кожний регіон.

Із 2010 року до теперішнього часу пост Спеціального представника Генсека НАТО обіймає Джеймс Аппатурай.

судочинства, а також реформування структур безпеки і оборони. Дорадча допомога та практична підтримка реформ в країні здійснюються каналами Комісії НАТО – Грузія (КНГ), створеної у вересні 2008 року і покликаної керувати процесом, який було запропоновано Грузії на саміті НАТО в Бухаресті.

Крім підтримки реформ, важливим напрямом співпраці є участь Грузії в операціях під проводом НАТО. Не можна не відзначити той факт, що Грузія надає найбільший за чисельністю військовий контингент до складу Міжнародних сил сприяння безпеці (МССБ) на території Афганістану серед держав, що не є членами Альянсу, до того ж Грузія не накладає жодних «застережень» (або обмежень) щодо використання її національних підрозділів, що завжди високо цінують командири на місцях. Союзники по НАТО схвалюють це свідчення незмінної рішучості Грузії відігравати активну роль у підтриманні міжнародного миру і безпеки. До того ж Грузія заявила про свою готовність і надалі брати участь у розбудові Афганських сил безпеки після завершення наприкінці 2014 року місії МССБ, коли відповідальність за гарантування безпеки в країні буде повністю передана афганській владі. Грузія також продовжує надавати право на транзит своєю територією вантажів для постачання МССБ.

Грузія також співпрацює з країнами Альянсу та іншими державами-партнерами з цілої низки питань, починаючи від боротьби з тероризмом і протистояння новим викликам безпеці до підвищення готовності та реагування на природні й техногенні катастрофи.

Багатосторонній вимір партнерства

Партнерство з НАТО має важливий багатосторонній вимір. У 1992 році після здобуття незалежності та розпаду Радянського Союзу Грузія вступила до Ради північноатлантичного співробітництва (РПАС), створеної після закінчення холодної війни з метою забезпечення форуму для діалогу, в рамках якого країни – члени Альянсу змогли простягнути руку дружби колишнім супротивникам, що раніше входили до складу Радянського Союзу й Варшавського договору.

У 1997 році РПАС було замінено на Раду євроатлантичного партнерства (РЕАП). Ця нова структура закріпила досягнення своєї попередниці та проклала шлях для розвитку ширшого і більш оперативного партнерства, прийнявши до своїх лав також західноєвропейських партнерів.

Будучи членом РЄАП, до складу якої входять 50 держав світу, Грузія має нагоду регулярно здійснювати обмін думками та запроваджувати практичну співпрацю з широкого спектра питань безпеки з країнами – членами НАТО та іншими партнерами на євроатлантичному просторі. Завдяки новій політиці партнерства, ухваленій у Берліні в квітні 2011 року і покликаній зробити діалог і співпрацю між НАТО та державами-партнерами більш всеохоплюючими, гнучкішими, значущими і стратегічно орієнтованими, Грузія також матиме змогу співпрацювати і проводити консультації з партнерами поза межами євроатлантичного регіону, зокрема, з партнерами Альянсу у південному Середземномор'ї, в районі Перської затоки, а також з партнерами в усьому світі.

РЄАП забезпечує загальні політичні рамки співпраці між НАТО та партнерами на євроатлантичному просторі та розвитку двосторонніх відносин і практичного співробітництва між НАТО й окремими країнами-партнерами в рамках програми «Партнерство заради миру», учасницею якою Грузія є з моменту введення її в дію у 1994 році.

Євроатлантичне партнерство – це не лише практичне співробітництво. Це ще й спільні цінності. Коли країни-партнери приєднуються до програми «Партнерство заради миру» (ПЗМ), вони підписують рамковий документ ПЗМ. Підписавши цей документ, вони зобов'язуються дотримуватися принципів демократичного суспільства та гарантувати повагу до норм міжнародного права; сумлінно виконувати зобов'язання згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй і принципами Загальної декларації прав людини; Гельсінського Заключного акта, а також обов'язки і зобов'язання, взяті на себе в рамках міжнародних угод з роззброєння і контролю над озброєннями, причому основними серед них є такі принципи, як утримання від загрози силою або застосування сили, що веде до порушення територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої держави, повага до існуючих кордонів та врегулювання спорів мирним шляхом.

Ці зобов'язання, а також діяльність РЄАП і співпраця в рамках ПЗМ загалом мають на меті сприяти зміцненню довіри і прозорості, мінімізації загрози миру і побудові міцних відносин партнерства у галузі безпеки з країнами – членами Альянсу й з іншими партнерами на євроатлантичному просторі.

Тодішній міністр закордонних справ Грузії Олександр Чікваїдзе підписує рамковий документ «Партнерство заради миру», 23 березня 1994 року. Так було покладено початок практичному двосторонньому співробітництву між Грузією і НАТО, а також визначено ключові цінності партнерства і спільні зобов'язання.

Тодішній Генеральний секретар НАТО Яап де Хооп Схеффер і послы держав НАТО відвідують табір у м. Горі, 16 вересня 2008 року, де після серпневого конфлікту майже 2200 переміщених осіб знайшли тимчасовий притулок.

Виклики безпеці на Південному Кавказі

Грузія розташована на Південному Кавказі і межує з Вірменією, Азербайджаном і Росією, які є партнерами НАТО, а також з членом НАТО – Туреччиною. Південний Кавказ, що простягається від Чорного моря на заході до Каспійського моря на сході, здавна є перехрестям народів і культур і протягом століть завжди мав і продовжує мати істотне геостратегічне значення. Цей регіон також є зручним маршрутом транзиту вантажів для постачання сил під проводом НАТО в Афганістані.

Країни Альянсу та їх партнери на Південному Кавказі стикаються з однаковими проблемами у галузі безпеки, такими як тероризм та розповсюдження зброї масового знищення. Ці загрози не визнають кордонів і ефективно боротися з ними можна лише в рамках міжнародного співробітництва. Енергетична безпека є важливим питанням безпеки, в якому заінтересовані усі сторони. Південний Кавказ має ключове значення для транспортування нафти і газу, а також володіє значними власними покладами нафти і газу. Країни-імпортери енергоносіїв прагнуть диверсифікувати джерела енергопостачання і маршрути постачань, тоді як країни-експортери енергоресурсів і транзитні країни повинні гарантувати безпеку цієї галузі і національної трубопровідної інфраструктури.

Південний Кавказ нині зазнає швидких і суттєвих змін. Такі перехідні періоди є завжди складними і становлять потенційне джерело нестабільності. Однак, надаючи допомогу країнам регіону в рамках ініціатив партнерства і співробітництва, НАТО прагне зробити свій внесок у забезпечення стабільності і, у такий спосіб, поліпшити перспективи економічного і соціального розвитку держав регіону.

Затяжні конфлікти в регіоні викликають серйозну стурбованість. Щодо Грузії, територія Абхазії і Південної Осетії вже давно є джерелом напруженості, яка зовсім недавно, у серпні 2008 року, вилилася у збройний конфлікт. (Див. нижче). НАТО не прагне відігравати безпосередню роль у врегулюванні цих конфліктів, але підтримує зусилля інших міжнародних організацій, таких як Європейський союз, Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) та Організація Об'єднаних Націй, які мають відповідні мандати для здійснення посередництва. Проте мирне врегулювання конфліктів є однією з основних цінностей НАТО. Це також покладено в основу зобов'язань, взятих на себе усіма партнерами НАТО на євроатлантичному просторі, які підписали рамковий документ ПЗМ у момент приєднання до програми. Відстоювання таких цінностей

набуває ще більшого значення в регіоні, де напруженість постійно зростає.

Криза в Грузії

На жаль, у серпні 2008 року спалахнув конфлікт між Грузією і Росією через суперечності щодо Південної Осетії і, згодом, Абхазії, який мав трагічні наслідки для місцевого населення. Збройний конфлікт, що розгорівся 7 серпня, тривав п'ять днів до припинення вогню, якого вдалося досягти завдяки посередництву Європейського союзу. За підрахунками, майже 850 осіб загинули, а понад 100 тисяч були змушені залишити домівки.

Країни – члени НАТО закликали сторони до мирного і довгострокового врегулювання конфлікту на основі поваги до незалежності Грузії, її суверенітету й територіальної цілісності в межах міжнародно визнаних кордонів. Вони засудили застосування сили у конфлікті всупереч зобов'язанням щодо мирного врегулювання конфліктів, взятих на себе як Грузією, так і Росією у рамках «Партнерства заради миру» та інших міжнародних угод. Особливу стурбованість було висловлено з приводу несумірного застосування військової сили з боку Росії, несумісного з її миротворчою місією у сепаратистських регіонах Південної Осетії і Абхазії. Росію також закликали вжити термінових заходів щодо виведення її військ з територій, які вона погодилася залишити згідно з умовами угоди про припинення вогню, досягнутої за сприяння ЄС.

На прохання Грузії країни – члени НАТО погодилися підтримати її з низки питань. Йдеться, зокрема, про оцінку шкоди, завданої цивільним об'єктам, а також стан Міністерства оборони й національних збройних сил, підтримку у відновленні повітряного сполучення й дорадчу допомогу з питань кіберзахисту.

Підкреслюючи незмінну прихильність країн – членів НАТО рішенням, ухваленим на саміті в Бухаресті кількома місяцями раніше, у вересні 2008 року було створено Комісію НАТО – Грузія (КНГ), яка має здійснювати нагляд за процесом реалізації прагнення Грузії набутися членства в Альянсі. Новостворений орган був також покликаний контролювати допомогу Грузії з боку НАТО після припинення конфлікту.

Грузинська криза значно вплинула на відносини між НАТО і Росією: офіційні засідання Ради НАТО – Росія та практичне співробітництво в деяких галузях було призупинено більш ніж на рік.

Перше засідання Комісії НАТО – Грузія у Тбілісі, 15 вересня 2008 року, в рамках візиту до Грузії найвищого політичного органу, що ухвалює рішення в НАТО, – Північноатлантичної ради.

Генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен (ліворуч) веде розмову з Президентом Грузії Міхаїлом Саакашвілі по дорозі до Президентського палацу для проведення зустрічі, Тбілісі, 6 вересня 2012 року. Під час візиту Генеральний секретар заявив, що реформи в країні наближають Грузію до НАТО.

НАТО і надалі підтримує територіальну цілісність та суверенітет Грузії в межах її міжнародно визнаних кордонів і закликає Росію скасувати своє рішення про визнання незалежності двох сепаратистських регіонів. Генеральний секретар виступив з низкою заяв, підкресливши, що НАТО не визнає результати виборів, які відтоді відбулися у Південній Осетії й Абхазії, і що проведення таких виборів не сприяє мирному врегулюванню і довгостроковому розв'язанню проблеми.

Держави – члени НАТО вітають заяву президента Грузії, яку нещодавно одностайно схвалив парламент Грузії у вигляді резолюції про цілі зовнішньої політики держави, а саме: шукати шляхів мирного розв'язання кризи в Південній Осетії й Абхазії, які становлять частину території Грузії. Вони рішуче підтримують нинішню стратегію Грузії, спрямовану на налагодження співпраці з двома сепаратистськими регіонами, яка передбачає конструктивний підхід у зміцненні економічних зв'язків та розбудові людських контактів задля підвищення взаємної довіри. Члени Альянсу також схвалюють кроки, яких Грузія вжила останнім часом в односторонньому порядку щодо Росії, в тому числі зняття візових вимог для громадян Росії, згоду на вступ Росії до Світової організації торгівлі; а також прямий діалог, ініційований новим грузинським урядом, що прийшов до влади у жовтні 2012 року, з урядом Російської Федерації.

Рамки двостороннього співробітництва

Комісія НАТО – Грузія (КНГ) є форумом для консультацій між країнами – членами Альянсу і Грузією щодо перебігу реформ, допомоги Грузії з боку НАТО у цьому процесі, а також з питань регіональної безпеки, які становлять обопільний інтерес. У рамках КНГ, яка засідає на рівні послів та військових представників, а також на рівні міністрів закордонних справ і оборони, начальників штабів і, нарешті, на рівні глав держав та урядів, за взаємною згодою обох сторін, представлені усі держави – члени НАТО і Грузія.

Діяльність в рамках КНГ здійснюється на основі Річної національної програми (РНП), яка ґрунтується на пріоритетах і планах реформ грузинського уряду й враховує рекомендації союзників по НАТО. РНП охоплює п'ять основних галузей: політичні і економічні питання, оборонні та військові питання, ресурсні питання, а також юридичні і безпекові питання. Першу РНП було ухвалено навесні 2009 року. Вона замінила і враховує досвід й здобутки Індивідуального плану дій у галузі партнерства (ІПДП), на якому ґрунтувалася співпраця між НАТО і Грузією у галузі реформ, починаючи з 2004 року.

Процес планування та огляду сил (ППОС) є важливим елементом підтримки реформ і загальної трансформації структур безпеки і оборони Грузії. Завдяки ППОС країни – партнери мають змогу розбудовувати ефективні, необтяжливі для бюджету, надійні збройні сили. Він також сприяє загальним зусиллям у галузі військової реформи. Цілі планування (ЦП) оновлюються кожні два роки, а прогрес щодо їх досягнення підлягає детальному аналізу на щорічній основі. (Див. стор. 9).

Співпраця з НАТО виходить далеко за межі підтримки у галузі реформ. КНГ також контролює виконання спільних заходів у рамках участі Грузії в програмі «Партнерство заради миру» (ПЗМ), а також у сфері безпосереднього військового співробітництва. У рамках програми ПЗМ країнам-партнерам пропонується широкий перелік заходів співробітництва, з якого вони можуть обирати ті, що якомога більше відповідають їхнім індивідуальним потребам, спроможностям та прагненням. Заходи співробітництва, запропоновані партнерам, охоплюють практично кожен галузь діяльності НАТО, зокрема, оборонний сектор, оборонну реформу, оборонну політику та планування, військово-цивільні відносини, освіту та професійну підготовку, безпосередню військову співпрацю і навчання, планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру та реагування на катастрофи, а також співробітництво у галузі науки й довкілля.

У серпні 2010 року було ухвалено рішення підвищити рівень відносин Грузія – НАТО шляхом подальшої оптимізації військового співробітництва. Пізніше, у 2011 році, було розроблено й запроваджено у життя перший Робочий план Військового комітету НАТО з Грузією. У цьому документі докладно окреслені галузі співробітництва і цілі, а також визначено пріоритети щодо розподілу ресурсів. Різномісний комплекс заходів покликаний сприяти підвищенню рівня оперативної сумісності з військами НАТО, забезпечити підтримку участі Грузії в операціях під проводом Альянсу, а також стимулювати проведення оборонної реформи й досягнення країною цілей у секторі безпеки і оборони, які викладено у РНП.

У 1998 році Грузія започаткувала постійну дипломатичну місію при штаб-квартирі НАТО в Брюсселі (Бельгія), яка покликана сприяти проведенню консультацій і реалізації програм співробітництва. Грузія також має представництво при Командуванні НАТО з питань операцій, розташоване у штабі Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО в Європі (SHAPE) у Монсі, Бельгія.

Новообраний прем'єр-міністр Грузії Бідзіна Іванішвілі виступає перед ЗМІ під час візиту до штаб-квартири НАТО у листопаді 2012 року, підкреслюючи прихильність його уряду досягненню мети повноправного членства в НАТО.

Начальник штабу оборони Грузії генерал-майор Іраклій Дзনেладзе (у центрі) з колегами з інших держав, які надають війська до складу Міжнародних сил сприяння безпеці в Афганістані, але не є членами НАТО, на зустрічі у штаб-квартирі НАТО, січень 2013 року.

Офіс зв'язку НАТО, який офіційно відкрив Генеральний секретар НАТО в столиці Тбілісі у жовтні 2010 року, є цінним інструментом щодо надання допомоги і підтримки процесу реформ у Грузії, а також подальшого розвитку двостороннього співробітництва.

У березні 2012 року країни – члени Альянсу і Грузія ухвалили рішення поліпшити робочі контакти між Грузією і НАТО після обговорення плану конкретних заходів, яке відбулося в рамках візиту до Грузії Північноатлантичної ради НАТО у листопаді 2011 року. Метою цієї ініціативи є підтримка перебігу реформ у Грузії, підвищення ефективності національних установ з огляду на потенційне членство в Альянсі, а також підвищення оперативної сумісності зі збройними силами Альянсу. До того ж ці заходи допоможуть повною мірою використати потенціал Комісії НАТО – Грузія і заходів Річної національної програми.

Ключові галузі співробітництва

На початку розвитку відносин між Грузією і НАТО метою заходів партнерства і співпраці було сприяти прозорості й зміцненню довіри. За роки, що минули, співпраця істотно розширилася і поглибилася. Нині основними пріоритетами є: підтримка широкомасштабних реформ, яких потребує Грузія для забезпечення реалізації її прагнення інтегруватися до євроатлантичних структур; індивідуальні консультації та допомога з питань реформування структур безпеки і оборони; підвищення здатності національних збройних сил країни взаємодіяти із союзниками по НАТО та іншими країнами-партнерами у проведенні операцій з підтримання миру й врегулювання криз, а також практичне співробітництво щодо реагування на спільні виклики у галузі безпеки. Іншими важливими напрямками співпраці є готовність у галузі подолання наслідків стихійних лих, співпраця з питань науки, довкілля й інформування громадськості.

Було посилено увагу до політичного діалогу і співробітництва у галузі демократизації, розбудови національних установ та оборонної реформи. У РНП визначено основні напрями, на яких Грузії слід зосередити реформаторські зусилля і де співпраця Грузія – НАТО могла б стати більш цілеспрямованою, щоб якнайкраще сприяти прогресу. Представники НАТО забезпечують зворотний зв'язок і надають індивідуальні консультації за необхідністю.

Серед основних критеріїв, що висуваються до кандидатів на вступ до НАТО, – наявність діючої демократичної політичної системи, заснованої на ринковій економіці; справедливе ставлення до

меншин, відданість принципу мирного розв'язання суперечок, здатність і готовність робити військовий внесок у діяльність Альянсу і досягнення сумісності зі збройними силами інших членів НАТО, а також демократичні цивільно-військові відносини та інституції.

Реформування структур безпеки й оборони

НАТО загалом та її окремі країни-члени мають багатий досвід у галузі реформування структур безпеки й оборони, і країни-партнери можуть багато чого набути з цього досвіду. Нові члени НАТО самі пройшли процес демократизації, тож можуть поділитися корисним досвідом, якого здобули під час підготовки до вступу до Альянсу.

Коли йдеться про підтримку оборонної реформи, мається на увазі не нав'язування «моделі НАТО», а заохочення Грузії замислитися над власними потребами і визначити найкращий спосіб їх забезпечення. Радники ставлять запитання, на які необхідно в будь-якому разі знайти адекватні відповіді, і закликають представників міністерств навчитися мислити стратегічно і системно.

Завдяки участі Грузії у Процесі планування та огляду сил (ППОС) в рамках ПЗМ з 1999 року вдалося досягти необхідного рівня оперативної сумісності між Збройними силами Грузії і НАТО, а також виробити цілі планування, які відображають пріоритети у галузі оборонної реформи з кількох напрямів. ППОС, що розрахований на два роки, є відкритим для усіх країн-партнерів на добровільній основі, але участь у ньому є обов'язковою для усіх країн-кандидатів на вступ до Північноатлантичного альянсу. У рамках ППОС країни-учасниці дістають допомогу щодо визначення, розбудови та оцінки військових сил і засобів, які можуть бути надані в розпорядження НАТО для проведення спільних навчань, тренувань і операцій. Він також є основним механізмом управління та оцінки прогресу у галузі оборонної та військової реформи.

Завдяки участі Грузії у ППОС Альянс допоміг країні у підготовці військових підрозділів, здатних до розгортання відповідно до стандартів НАТО і сумісних із союзними збройними силами. Цілі національної оборонної реформи Грузії, визначені у рамках ППОС, сприяли удосконаленню управління фінансовою діяльністю Міністерства оборони, стали у нагоді в рамках реформування системи військової розвідки й забезпечили проведення достовірного Стратегічного оборонного огляду.

Грузія, як і деякі інші партнери, вирішила розширити сферу діяльності ППОС поза межі суто оборонного сектора, включивши до програми

Підвищення ролі цивільних службовців

Шестирічна програма професійного розвитку, введена в дію у травні 2009 року, покликана сприяти зміцненню цивільного управління і нагляду у структурах безпеки і оборони Грузії. Підготовка висококваліфікованих цивільних кадрів має першорядне значення для демократичного розвитку країни і поліпшення здатності уряду впроваджувати системні зміни в цих установах і скеровувати їх.

У рамках програми передбачені чотири можливості підвищення кваліфікації цивільних кадрів, а саме: навчання за кордоном (на запрошення держав-учасниць програми), як, наприклад, мовні курси, стажування тривалістю від одного тижня до декількох місяців у штаб-квартирі НАТО в Брюсселі або у столицях країн-учасниць програми, виїзні групи викладачів, які виступають з лекціями на конкретну тематику, а також курси, організовані на місцях, на більш загальну тематику. У рамках програми також надаються консультації щодо вироблення політики у галузі безпеки і оборони, а також допомога у формуванні кваліфікованого цивільного персоналу на підтримку реформ.

У 2011 році навчання було розширене поза межі Міністерства оборони: до участі в програмі підключився персонал інших структур сектора безпеки, зокрема, Державного міністерства з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, Ради національної безпеки, Національної академії оборони, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства закордонних справ, Агенції з обміну даними тощо. Пріоритетними завданнями програми у 2013 році є підтримка реформи державної служби Грузії та вдосконалення спроможності Грузії забезпечувати підготовку цивільних кадрів у галузі безпеки власними силами.

Знешкодження боєприпасів

Після десятиліть запеклих регіональних конфліктів залишилося чимало вибухонебезпечних речовин, розкиданих по всій території Грузії. Проблема загострилася, коли у серпні 2008 року вибухнув конфлікт з Росією. Ще одним джерелом застарілих мін та боєприпасів стали території навколо колишніх радянських військових баз. Таке небезпечне сусідство становить загрозу життю або ризик каліцтва місцевого населення (донині майже 400 осіб стали їх жертвами чи були серйозно травмовані). Існує також вірогідність, що ці боєприпаси можуть потрапити до рук терористів або злочинців для виготовлення саморобних вибухових пристроїв.

Три проекти Цільового фонду, запроваджені за сприяння країн – членів НАТО та країн-партнерів, сприяли успішному розв'язанню цієї проблеми. Завдяки першим двом проектам у 2006 році було благополучно знищено 530 ракет. Згодом, у 2009 році, було утилізовано 1080 ракет «С-8», 5724 ракети «Алазань» і 1976 ракет «Кристал». Третій проект Цільового фонду, започаткований у жовтні 2010 року і завершений на початку 2013 року, сприяв розвитку спроможності Грузії здійснювати безпечну утилізацію мін, снарядів та інших небезпечних боєприпасів власними силами. Щоб допомогти постраждалим внаслідок вибухів у рамках програми було також надано підтримку спеціальному реабілітаційному центру при військовому шпиталі м. Горі у вигляді спеціального обладнання й підготовки персоналу.

Передбачається, що в рамках наступного проекту Цільового фонду здійснюватиметься утилізація боєприпасів в районі м. Скра.

також реформування структур безпеки у ширшому сенсі. Це означає, що завдання, поставлені в рамках ППОС, тепер охоплюють також цілі розвитку прикордонної служби та безпекових структур Міністерства внутрішніх справ, включаючи службу берегової охорони.

Зміцнення демократичного і цивільного контролю над силовими і оборонними структурами, а також підвищення ефективності роботи цих структур має фундаментальне значення для демократичного розвитку Грузії. Участь Грузії у Плані дій у галузі партнерства із розбудови оборонних інституцій (ПДП – POI) сприяє цим зусиллям, зокрема, завдяки запровадженню ефективного судового нагляду, а також відповідних механізмів командування і управління, використовуючи перелік реалістичних цілей, окреслених Річною національною програмою.

На прохання Міністерства оборони Грузії в травні 2009 року було введено в дію Програму професійного розвитку по лінії Грузія – НАТО, яка має на меті сприяти вдосконаленню професійних навичок цивільного персоналу Міністерства оборони та інших інститутів безпеки. *(Див. вставку на стор. 9).*

Ще одним пріоритетним напрямом у галузі оборонної та безпекової реформи є підтримка проектів демілітаризації на території Грузії із задіянням механізмів Цільового фонду ПЗМ, які дають змогу окремим державам – членам НАТО, а також країнам-партнерам фінансувати на добровільній основі ці важливі проекти. За останні роки було реалізовано низку проектів Цільового фонду ПЗМ, що сприяли розв'язанню проблем, пов'язаних із присутністю на території країни надлишкової та застарілої зброї й боєприпасів, і допомогли здійснювати їх безпечну утилізацію. *(Див. вставку на стор. 10).*

Співпраця у галузі безпеки

Співпрацю між Грузією і НАТО значною мірою зосереджено на проведенні спільних операцій з підтримання миру, а також реагуванні на нові виклики у галузі безпеки.

Двостороннє співробітництво та спільні навчання й тренування забезпечують здатність збройних формувань Грузії діяти спільно з військами держав Альянсу. У 2001, 2002 і 2007 роках Грузія приймала на своїй території багатонаціональні навчання у рамках ПЗМ. Володіння офіційною мовою спілкування й розвиток взаємодії в аспекті дотримання стандартних процедур мають першорядне значення. Завдяки підготовці, отриманій у рамках ПЗМ, грузинські військові змогли долучитися до багатьох операцій, керованих НАТО.

У складі Міжнародних сил сприяння безпеці (МССБ) в Афганістані Грузія нині має два піхотних батальйони, які служать з американськими військами, піхотну роту, що взаємодіє з французьким контингентом у Кабулі, медичний персонал для надання допомоги МССБ у рамках Групи з відбудови провінції під проводом Литви, а також декілька штабних офіцерів. Після істотного збільшення військової присутності в Афганістані, яке відбулося у 2012 році, Грузія нині утримує у складі МССБ майже 1500 військовослужбовців, дислокованих в Афганістані. Таким чином, грузинський контингент є найчисельнішим серед держав, що надають війська до складу МССБ, але не є членами НАТО. Крім цього, Грузія готова і надалі надавати права на транзит своєю територією вантажів для постачання МССБ.

Грузія також заявила про свою готовність долучитися до нової місії під проводом НАТО, яка замінить МССБ після завершення їхнього мандата наприкінці 2014 року та передачі цілкової відповідальності за безпеку в країні афганській владі і матиме на меті забезпечувати навчання, дорадчу допомогу і практичну підтримку Афганським силам безпеки. Грузинський уряд також пообіцяв фінансову підтримку для подальшого розвитку Афганських національних сил безпеки.

Грузинські війська також діяли пліч-о-пліч з військами НАТО у рамках миротворчої операції у Косові в період із 1999 до 2008 року, виділяючи до складу Сил НАТО в Косові (КФОР) підрозділ рівня «рота», який був задіяний у німецькій бригаді, дислокованій у Косові, а також піхотний взвод у складі оперативного-тактичної групи турецького батальйону.

Для НАТО важливо залучити країни, які не входять до Альянсу, але надають війська для проведення операцій під проводом НАТО, до процесу політичних консультацій та ухвалення рішень, механізмів оперативного планування й командування. Будучи однією з таких країн, Грузія регулярно бере участь у нарадах високого рівня між союзниками по НАТО та державами поза межами Альянсу, які надають війська для участі в операціях, а її особовий склад має можливість використовувати для проведення брифінгів та здійснення планування приміщення Міжнародного координаційного центру при Командуванні НАТО з питань операцій.

Співпраця у галузі безпеки не обмежується участю в операціях. Для боротьби з тероризмом Грузія долучилася до антитерористичної операції НАТО «Активні зусилля», яка полягає у забезпеченні спостереження за судноплавством у Середземному морі, насамперед здійснюючи обмін розвідувальними даними. Співробітництво у рамках Плану дій Партнерства проти тероризму, розпочате внаслідок

© Фото мастер-сержант Пол Хьюз, ВПС США.

Грузинський військовий спостерігає за тим, як солдат Афганської національної армії збирає артилерійський постріл на базі «Кемп-Хіроу» у Кандагарі, Афганістан, липень 2011 року.

© НАТО

Грузинський миротворчий батальйон на параді у вересні 2012 року незадовго до відправлення до Афганістану.

© Армен Акіфі, Хроніка КФОР

Грузинський солдат зі складу Сил КФОР на бойовому посту на аеродромі табору Прізрен у Косові.

терористичних нападів у вересні 2001 року на території США, охоплює обмін розвідувальною інформацією, навчання і тренування з метою поліпшення потенціалу у галузі протистояння тероризму й безпеки кордонів, а також готовності до ліквідації наслідків можливих терористичних нападів.

До того ж Грузія тісно співпрацює з НАТО й іншими країнами-партнерами з низки питань, пов'язаних з новими викликами безпеці, зокрема, стосовно захисту від кіберзагроз, енергетичної безпеки та запобігання розповсюдженню зброї масового знищення і засобів її доставки. У країні регулярно проводяться конференції і семінари за участю експертів та офіційних осіб з НАТО і країн-партнерів для обміну досвідом і передовою практикою щодо шляхів розв'язання проблем безпеки XXI століття.

Готовність до катастроф та ліквідація їх наслідків

Грузія також тісно співпрацює з країнами – членами НАТО і країнами-партнерами з метою підвищення готовності та поліпшення реагування у разі природних чи техногенних катастроф, які можуть мати драматичні наслідки навіть для найбільш підготовлених країн. Наслідки цих лих часто даються взнаки попри кордони і тому можуть загрожувати безпеці і стабільності цілих регіонів. Саме тому ефективна співпраця у галузі готовності до стихійних лих та реагування на них, яка в колах НАТО отримала назву «Планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру», є istotною і невіддільною частиною заходів партнерства.

Грузія постійно вдосконалює свій потенціал у галузі готовності до надзвичайних ситуацій цивільного характеру і ліквідації наслідків стихійних лих і катастроф у співпраці з НАТО, беручи участь у заходах, які проводить Євроатлантичний центр координації реагування на катастрофи (ЄАЦКРК). ЄАЦКРК був створений у 1998 році з метою поліпшення координації спільних дій країн НАТО і держав – партнерів Альянсу у разі стихійних лих. Центр допомагав координувати доставку сотень тонн вантажів гуманітарної допомоги до Грузії після конфлікту у серпні 2008 року. Він також координував допомогу Грузії у 2005 році, коли країна зазнала мабуть найгірших за всю її історію повеней, а також надавав допомогу у 2006 році, коли на півдні Грузії спалахнули масштабні лісові пожежі, і у 2009 році для подолання наслідків сильного землетрусу.

Грузія регулярно бере участь у навчаннях за участю НАТО і країн-партнерів. Ці навчання дають змогу оцінити в дії потенціал різних країн і визначити галузі, в яких у майбутньому сторонам слід

інтенсифікувати співпрацю. Грузія також прийняла на своїй території великомасштабні польові навчання ЄАЦКРК із ліквідації наслідків катастроф, що відбулися у м. Руставі у вересні 2012 року. У навчаннях, організованих спільно з Департаментом з надзвичайних ситуацій Міністерства внутрішніх справ Грузії, взяли участь майже одна тисяча фахівців із 35 країн.

Більшість заходів ЄАЦКРК, включаючи навчання, відбулися за ініціативою, були організовані і проведені саме в країнах-партнерах. Це відображає, наскільки цінною з точки зору країн-партнерів є співпраця у галузі планування на випадок надзвичайних станів цивільного характеру, яка, до того ж, є найбільшим невійськовим напрямом серед заходів ПЗМ.

Наука і довкілля

Грузинські науковці й дослідники отримали відчутну користь від участі у заходах, запропонованих у рамках програми НАТО «Наука заради миру і безпеки» (НМБ), яка покликана сприяти співпраці, розбудові контактів і нарощуванню потенціалу серед науковців з країн НАТО та країн-партнерів. Серед заходів, які фінансує програма НМБ, – дослідження, семінари, практикуми та спільні дослідження з наукової тематики у галузі безпеки, а також проблем довкілля. Нині пріоритетними для НАТО галузями наукового співробітництва є боротьба з тероризмом і протидія сучасним загрозам безпеці.

Грузія долучилася до наукового співробітництва під егідою НАТО ще у 1994 році. Чимало заходів спрямовано на надання країні допомоги у галузі реформування і досягнення сумісності зі збройними силами країн Альянсу, отже, проводяться дослідження і розвиток технологій у галузі протиповітряної оборони, а також стандартизація даних. Ще одним важливим напрямом є мінімізація негативного впливу на довкілля військової діяльності й утилізації боєприпасів. Серед інших проектів – співпраця щодо поліпшення якості транскордонних вод та зниження ризиків, пов'язаних із землетрусами на Південному Кавказі. (Див. вставку на стор. 14).

У рамках програми НМБ було також докладено зусиль з метою розбудови наукового та академічного співтовариства в країнах Південного Кавказу. Грузія взяла участь у проекті «Віртуальний Шовковий шлях», в рамках якого було поліпшено супутниковий доступ до мережі Інтернет у дослідницьких установах на Кавказі, в Центральній Азії та в Афганістані. Крім того, завдяки грантам на розвиток мереж науково-дослідні установи отримали обладнання, яке посприяло підвищенню рівня безпеки та якості телекомунікаційних засобів.

Відпрацювання дій у разі залізничної аварії під час широкомасштабних польових навчань із подолання наслідків катастрофи за участю представників НАТО та країн-партнерів, що проходили в Грузії у вересні 2012 року.

Боротьба з наслідками землетрусів

Кавказ є дуже небезпечним регіоном з точки зору сейсмічної активності. Лише протягом останніх десятиліть регіон неодноразово потерпав внаслідок сильних землетрусів магнітудою від 6,5 до 7 балів. Проект за сприяння НАТО мав на меті сприяти розбудові потенціалу й розвитку транскордонного співробітництва між Вірменією, Азербайджаном і Грузією щодо мінімізації наслідків землетрусів у регіоні, а також забезпечення безперешкодного доступу рятувальників у разі сильного землетрусу.

Землетруси не лише спричиняють численні людські втрати, але можуть також завдавати відчутної шкоди економічній і соціальній інфраструктурі. Щоб мінімізувати людські жертви і матеріальні збитки внаслідок землетрусів слід чітко розуміти, як саме може розподілитися руйнівна сила землетрусу у різних місцевостях, охоплених стихійним лихом, а також враховувати очікуваний руйнівний ефект при будівництві та захисті споруд.

У зв'язку з цим у травні 2009 року був введений в дію трирічний проект, фінансований у рамках програми НАТО «Наука заради миру і безпеки» з метою поліпшення аналізу сейсмічної небезпеки і ризиків, а також підготовки аварійно-рятувальних команд. До участі в проекті загалом залучені експерти з восьми країн – членів НАТО і держав-партнерів.

Інформування громадськості

Надзвичайно важливо роз'яснювати грузинському народу взаємні переваги партнерства, а також вимоги до країн-кандидатів на вступ до НАТО.

Триває робота зі створення мереж з університетами, неурядовими організаціями, друкованими та електронними засобами масової інформації, а також із залучення громадянського суспільства до діалогу з широкого кола питань євроатлантичної безпеки. Місцеві неурядові організації за підтримки НАТО та у співпраці з державними органами організовують різнобічні заходи, такі як семінари, конференції, засідання робочих груп й видавничі проекти. Щорічно проводяться «Тижні НАТО» та Літні школи, орієнтовані на молодіжну аудиторію.

Делегації лідерів громадської думки з Грузії регулярно відвідують штаб-квартиру НАТО і штаб Верховного головнокомандувача Об'єднаними збройними силами в Європі (SHAPE), де беруть участь у брифінгах щодо діяльності Альянсу, а посадовці НАТО часто виступають на громадських заходах в Грузії. Чільні посадові особи НАТО, зокрема Генеральний секретар Андерс Фог Расмуссен і його Спеціальний представник на Південному Кавказі і в Центральній Азії Джеймс Аппатурай, також регулярно відвідують країну для проведення консультацій на високому рівні. У вересні 2008 року відразу після грузинської кризи відбувся дводенний візит в країну вищого політичного органу, що ухвалює рішення в НАТО, – Північноатлантичної ради (ПАР). Другий візит ПАР до Грузії відбувся у листопаді 2011 року. Наступний візит передбачається у червні 2013 року.

Грузія заснувала Інформаційний центр з питань НАТО. Його головний офіс розташований у Тбілісі, а філії – в Кутаїсі та Зугдіді. Цей Центр, який діє у тісному контакті з Управлінням громадської дипломатії НАТО та Офісом зв'язку НАТО в Грузії, є важливим інструментом у підвищенні обізнаності громадськості Грузії з Північноатлантичним альянсом.

Прагнення Грузії набути членства в НАТО, як і раніше, широко підтримується населенням країни. Загальнонаціональне репрезентативне опитування громадської думки, проведене у березні 2013 року, свідчить про те, що 73 відсотки грузинів схвалюють задекларовану урядом мету вступити до НАТО (середньостатистична похибка становить 2,5 відсотка). Ці цифри переగుкуються з результатами консультативного референдуму щодо вступу до НАТО,

проведеного в Грузії у січні 2008 року. За офіційними повідомленнями Центральної виборчої комісії Грузії, 77 відсотків виборців висловилися «за», а 23 відсотки проголосували «проти».

Одним із основних завдань громадської дипломатії як для грузинського уряду, так і для НАТО є інформувати, просвіщати та коригувати очікування населення Грузії стосовно вступу до Альянсу, зокрема, коли йдеться про права і обов'язки, що впливають з членства. Грузія рухається у правильному напрямку і дотепер досягла істотного успіху у втіленні широкомасштабних реформ. Вона має продовжувати просуватися цим шляхом і надалі ухвалювати та втілювати у життя необхідні реформи, щоб реалізувати своє прагнення набути повноправного членства у Північноатлантичному альянсі.

Зустріч Генерального секретаря і послів НАТО з головою і членами Парламенту Грузії у рамках візиту Північноатлантичної ради до Грузії у листопаді 2011 року.

Віхи у розвитку ВІДНОСИН

- 1992** Грузія вступає до Ради північноатлантичного співробітництва (нині – Рада євроатлантичного партнерства).
- 1994** Грузія стає учасницею програми «Партнерство заради миру» (ПЗМ).
- 1995** Грузія підписує Угоду про статус сил ПЗМ (SOFA), пізніше ратифіковану Парламентом у 1997 році.
- 1999** Грузія долучається до Процесу планування та огляду сил (ППОС) ПЗМ. Грузинські миротворці розгорнуті у складі Сил НАТО у Косові (КФОР).
- 2002** Грузія заявляє про своє прагнення вступити до НАТО.
- 2003** Грузія надає підтримку у забезпеченні заходів безпеки під час проведення виборів в Афганістані у рамках операції під проводом НАТО.
- 2004** У Стамбулі лідери країн НАТО заявляють, що партнерство з країнами Кавказу та Центральної Азії має стати пріоритетним.
- 2005** Грузія першою з країн-партнерів підписує Індивідуальний план дій у галузі партнерства (ІПДП) з НАТО. Грузія підписує угоду з НАТО, яка надає дозвіл на перевезення її територією вантажів для постачання Міжнародних сил сприяння безпеці (МССБ) в Афганістані. У Грузії розпочинає роботу Інформаційний центр з питань НАТО.
- 2006** НАТО пропонує Грузії Інтенсифікований діалог щодо її прагнення набути членства в Альянсі.
- 2008** Під час саміту в Бухаресті лідери держав НАТО підтверджують перспективу Грузії на вступ до НАТО. Країни – члени Альянсу закликають до мирного і довгострокового врегулювання серпневого збройного конфлікту між Грузією і Росією щодо сепаратистських регіонів Південної Осетії і Абхазії на основі поваги до незалежності Грузії, її національного суверенітету і територіальної цілісності. У вересні, під час візиту до Грузії Північноатлантичної ради, започатковано Комісію НАТО – Грузія (КНГ).
- 2009** Грузія розробляє і реалізує свою першу Річну національну програму під егідою КНГ. Введення в дію Програми Грузія – НАТО із професійного розвитку цивільного персоналу Міністерства оборони Грузії та інших інститутів безпеки.
- 2010** Грузія дає згоду на участь у військово-морській антитерористичній операції НАТО у Середземному морі. Генеральний секретар НАТО урочисто відкриває Офіс зв'язку НАТО в Тбілісі.
- 2011** Започатковано перший щорічний Робочий план Військового комітету НАТО з Грузією. У серпні Грузію відвідує Верховний головнокомандувач Об'єднаними збройними силами НАТО в Європі. У листопаді відбувається візит в країну Північноатлантичної ради НАТО.
- 2012** У квітні Президент Саакашвілі відвідує штаб-квартиру НАТО. У травні Президент Грузії і міністр закордонних справ беруть участь у засіданнях за участю держав-партнерів у рамках Чиказького саміту НАТО. У вересні відбувається візит до Грузії Генерального секретаря НАТО. У жовтні Грузія розгортає ще один батальйон у складі МССБ. Таким чином, її військовий контингент стає одним із найчисельніших серед держав, що надають війська до складу сил під проводом НАТО, але не є членами Альянсу.
- 2013** На червень заплановано візит до Грузії Північноатлантичної ради НАТО.

Докладнішу інформацію та відеоматеріали щодо відносин Грузія – НАТО можна знайти, звернувшись до алфавітного показчика за адресою: www.nato.int/a-z

У публікаціях НАТО із серії «Стислий огляд» міститься інформація про різні галузі політики і діяльності Альянсу. Вони публікуються під егідою Генерального секретаря НАТО і не обов'язково відображають офіційну точку зору або позицію урядів окремих держав-членів.

NATO Public Diplomacy Division, 1110 Brussels, Belgium – www.nato.int – © NATO 2013
Division Diplomatie publique de l'OTAN, 1110 Bruxelles, Belgique – www.nato.int – © OTAN 2013